

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Петя Марчева-Йошовска – преподавател във ВТУ
„Св. св. Кирил и Методий“, катедра „Педагогика“,
относно дисертационен труд за присъждане на образователната и
научна степен „Доктор“

Област на висше образование 1. Педагогически науки,
Професионално направление 1.2. Педагогика (Специална
педагогика)

Висше училище: СУ „Св. Климент Охридски“, Факултет по науки
за образованието и изкуствата, катедра „Специална педагогика“

Автор: Анна Панайотис Цацарели

Тема: „Характеристика на нагласите у учителите към децата със
специални образователни потребности в условията на
приобщаващото образование“

Научен ръководител: проф. д-р Катерина Караджова

1. ДАННИ ЗА ДОКТОРАНТУРАТА, ДИСЕРТАЦИЯТА, АВТОРЕФЕРАТА И ПУБЛИКАЦИИТЕ

Като член на научното жури – назначено със Заповед № РД-38-
760/18.12. 2025 г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“,
представям своята рецензия за дисертационния труд на Анна
Панайотис Цацарели.

Със Заповед РД-20-904/05.05.2022 г. на Ректора на СУ Анна
Цацарели е зачислена като докторант в редовна форма на обучение
по специалност „Специална педагогика“, с научен ръководител проф.
д-р Катерина Караджова.

Докторантката е изпълнила задълженията си по учебния план,
полагайки всички изпити. Дисертационният труд е предварително

обсъден и предложен за публична защита на заседание на катедра „Специална педагогика“ на дата 15.10.2026 г. Всички процедури са спазени.

Докторант Анна Цацарели има завършени няколко основни курса и програми като детски психотерапевт.

Отлично владее и използва английски език.

Представеният от Анна Цацарели комплект материали е в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ и с Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академичен длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“ и съдържа:

- автобиография;
- дисертационен труд;
- автореферат (на български език);
- списък на научните публикации по темата на дисертацията;
- копия на научните публикации.

Анна Цацарели стриктно е изпълнила минималните национални изисквания по чл. 26, ал. 2 и 3 на ЗРАСРБ и съответно по чл. 24, ал. 1 на Правилника за прилагане на ЗРАСРБ (за образователната и научна степен „доктор“).

Дисертационният труд съдържа 183 страници, от които 13 са приложения.

Трудът е **ясно и точно** структуриран във въведение, четири глави, библиографска справка, изводи, заключение, приложение.

Основният текст е 158 страници, който е илюстриран с 35 таблици и 8 графики. Използваните литературни източници по темата са **изключително актуални** и са изцяло на латиница и са 215.

Дисертацията е посветена на **изключително** актуален и значим проблем у нас и по света, свързан с нагласите на учителите към децата със специални образователни потребности в условията на приобщаващото образование. Докторантурата на Анна Цацарели е основателно насочена към тази проблематика и избраната тема е **дисертабилна. Поздравления** за научния ръководител проф. д-р Катерина Караджова и г-жа Анна Цацарели!

В динамичен аспект докторант Цацарели разглежда потребностите на учителите, което включва необходимостта от допълнително обучение на учителите и подкрепа от образователни и консултативни центрове с цел оптимизиране на приобщаващите практики.

За постигане на тези цели на изследването Анна Цацарели прилага смесен методологичен подход, съчетаващ количествен и качествен анализ. Те са ключови области в педагогическите изследвания и тяхното изучаване е от съществено значение.

В **увода** на дисертационния труд Анна Цацарели **аргументирано** представя мотивацията за разработване на темата и обосновава нейната актуалност. **Уточнени** са параметрите – обект, предмет, цел, задачи, хипотези. **Коректно** са представени целта и произтичащите от нея задачи, както и изследователската теза, обекта и предмета на дисертационния труд. **Обоснован** е изборът на методи и изследователския инструментариум.

Първа глава представя концептуален анализ на система от възгледи на Световната здравна организация (СЗО), **изяснява** термина „увреждане“, представя концепцията на Световната здравна организация и Организацията за увреждания (2001). Специално място е отделено на: съществуващите схващания за лицата със специални образователни потребности/увреждания (развитие на

обучителните затруднения в миналото); иновативни форми на обучение; исторически преглед на специалното образование („Докладът Уорнък“, Декларацията от Саламанка и др.). Докторант Цацарели поставя **основен** акцент на съвременната законодателна рамка за специалното образование в Европа и Гърция. В същата глава е **застъпено** и българските изследвания върху приобщаващото образование, съществуващите стереотипи у обществото спрямо децата с обучителни затруднения, динамиката на нагласите към лицата с увреждания в исторически аспект. **Поздравления докторант Цацарели за интересната научна позиция!**

Втора глава в детайли описва приобщаващо образование (определение и значение), същност, съвременни модели, практики и фактори(предимства/недостатъци), ефективност.

В трета глава Анна Панайотис Цацарели представя глобалната тема *„Приобщаващото образование: овластяване на учителите да приемат многообразието“*. Цацарели включва в нея следните компоненти: нагласи на учителите относно приобщаването; ролята на нагласите на учителите при прилагането и ефективността на приобщаващата политика; фактори, влияещи върху нагласите на учителите; сътрудничество между учителите в общото и специалното образование като практика на приобщаващото преподаване; иновативни форми на обучение; нагласи към учениците с обучителни затруднения; сътрудничество между учители и родители. Докторантката акцентира на преподавателския опит на учителите с учениците със СОП в класната стая и управление на проблеми в нея, а също така и на обучението на учителите в областта на специалната педагогика, необходимостта от сътрудничество между учителите от общото и специалното образование, мнения на

учителите, относно съвместното преподаване и неговата ефективност.

Четвърта глава представя **коректно** дизайна и методиката на изследването, което е провела докторантката. Главата включва всички **задължителни** елементи като: цел; обект; предмет; задачи; хипотези; методи; участници; събиране и обработка на данните; ограничения на изследването и етичен кодекс. Методиката на изследването напълно **съответства** на целта и задачите, конкретизирани в цялостната концепция на проучването. Същата глава представя и анализ на резултатите от изследването. Стилът на дисертационния труд е **ясен, научен и стегнат**. Личат **уменията** на докторантката за систематизиране, анализ и собствен прочит на количествени и качествени резултати, както и обобщения и анализ на математико-статистическите данни. Въз основа на анализа се извеждат изводи.

Точният изказ и обработеният научен стил на текста докторант Цацарели показва **добри** умения за коректно цитиране.

Авторефератът е разположен на 71 страници, представен е **коректно** и включва основните маркери на дисертацията. Той е разработен **съгласно** изискванията и отразява основните положения на дисертационния труд. **Имам основания да съм уверена, че представеният текст изцяло е резултат от личните усилия на автора.**

2. ОСНОВНИ ПРИНОСНИ МОМЕНТИ В ТРУДА

Амбициозното научно-изследователско изследване на дисертационния труд очертава и научните приноси на докторант Анна Цацарели. Те могат да бъдат представени както в теоретичен,

така и в практико-приложен аспект. Приемам приносите, синтезирани от автора на дисертацията в две сечения:

1. Теоретични приноси

1.1. Изследването представлява цялостно проучване в Гърция за нагласите на учителите към децата със специални образователни потребности в условията на приобщаващото образование.

1.2. Резултатите потвърждават теми от съществуващата научната литература. И по-специално значението на подготовката на учителите и устойчивите предизвикателства при прилагането на приобщаващи практики.

1.3. Изследването документира разнообразие от стратегии, които в момента се прилагат в гръцките училища.

2. Практико-приложни приноси

2.1. На практическо равнище изследването допринася съществено за разбирането на нагласите на учителите в началните училища относно приобщаването на ученици със специални образователни потребности (СОП) в общообразователните класни стаи. Чрез изследване както на ползите, така и на предизвикателствата на приобщаващото образование, проучването предлага ценни идеи относно практическото приложение на приобщаването в гръцката образователна система.

2.2. Резултатите подчертават няколко области, които изискват специално внимание и подобрене, а именно:

2.2.1. Положителни нагласи на учителите

Резултатите потвърждават, че учителите по принцип имат положително отношение към включването на ученици със специални образователни потребности (СОП), особено по отношение на насърчаването на социални умения и приемането

както от страна на ученици със СОП, така и от техните връстници без СОП.

2.2.2. Предизвикателства при прилагането

Проучването установява редица пречки пред успешното приобщаване, като неподходяща инфраструктура, недостатъчна подготовка и липса на специализирана подкрепа – констатации, които съвпадат с изводите от предишни международни изследвания.

2.2.3. Потребности на учителите

Изследването подчертава необходимостта от допълнително обучение на учителите, по-добро разпределение на времето и подкрепа от образователни и консултативни центрове с цел по-ефективно прилагане на приобщаващи практики.

2.2.4. Разбиране на диференцираното обучение

Предоставя доказателства за готовността и способността на учителите да прилагат диференцирано обучение, макар че възрастта и професионалният опит оказват значително влияние върху ефективността при прилагането на тези стратегии.

Приемам изцяло заявените от г-жа Цацарели **приноси** в дисертационния труд. Изводите и препоръките **потвърждават** хипотезите на изследването.

3. ПУБЛИКАЦИИ И УЧАСТИЯ В НАУЧНИ ФОРУМИ

Към темата на дисертацията логично са представени четири публикации, свързани с участието на докторант Анна Цацарели в научни форуми (1. „Exploring teacher attitudes towards inclusive education for children with special educational needs and disabilities“; 2. „Factors that determine the attitudes and perceptions of teachers for co-

education“; 3. „The role of teacher training in promoting the inclusive education of children with special educational needs“; 4. „Quantitative research of teachers’ attitudes towards summary education for children with special educational needs and disabilities“). **Поздравления за активността, г-жо Цацарели!**

Съгласно минималните изисквания по групи показатели за научна степен „доктор“ става ясно, че публикациите на докторант Цацарели са **достатъчни като брой и проблематика.**

В научния труд и публикации не се открива наличие на плагиатство.

Изследователската си работа докторантката би могла да продължи в посока издаване на самостоятелна монография, като се позове в детайли на приложенията към дисертационния труд.

Въпрос/и към докторантката:

Нямам.

4. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд е отлично замислено и осъществено **теоретико-емпирично изследване** с практическа стойност в областта на специалната педагогика.

Въз основа на гореизложеното давам своята **положителна оценка** на представените за рецензиране дисертационен труд и автореферат.

Като отчитам **актуалността** и **значимостта** на изследваната проблематика, както и доказаните научни приноси давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване и предлагам на научното жури да **присъди** на *Анна Панайотис Цацарели* образователната и научната степен „Доктор“ – Област на висше

образование 1. Педагогически науки, Професионално направление
1.2. Педагогика, научна специалност „Специална педагогика“.

05.01.2026 г.

Велико Търново

.....

(доц. д-р Петя Марчева-Йошовска)